

הרב אברהם לפידות תלמיד החפץ חיים והגרח"ע פרדס כץ בני ברק

1234567

מקור השם "שניאור זלמן"

כידוע היה שמו של בעל התניא זצ"ל: "שניאור זלמן". בין החסידים מקובל כי השם "שניאור" הוא צירוף של שני מילים שני-אור, והכוונה שני-אורות, וכשמו כן הוא שהאיר את העולם בשני אורות: (1) אור תורת הנגלה, בשו"ע שלו המפורסם בשם: "שו"ע הרב" או "שו"ע הגר"ז", (2) אור תורת הנסתר-החסידות, בספר התניא וכו' (ראה לקוטי דבורים עמ' פ"ג, וספר השיחות תש"ב עמ' 129 שכן אמר הבעש"ט על הרב בעת היותו בן ג'). וזה מתאים גם עם שם התואר שנקרא בפי כל: "בעל התניא והשו"ע" שהם שני האורות ("שניאור") שבהם האיר את העולם (ליקוטי שיחות ח"ו עמ' 36). והשם "שניאור" נכתב בתיבה אחת שמורה על -חידושו- חיבור תורת הנגלה ותורת החסידות באופן ששניהם נעשים לענין אחד (ליקוטי שיחות חט"ז עמ' 39 וחכ"א עמ' 279).

וע' אגה"ק של הצמח צדק (נדפסה בהוספות לתורה אור עמ' 284, בהקדמת המו"ל לדרך מצותיך ובאגרות קודש שלו אגרת ח'): "ושם המחבר (של ספר תורה אור) נאה לו שניאור, כמו ואהבת בגימטריא ב"פ אור" ושם משמע דמפרש על התפלה והתורה. ובבית רבי (ח"א פכ"ה הערה י') מובא בשם הרה"ק רבי נחום מטשרנאביל: רומז לשני בחי' אור: אור ישר ואור חוזר, תושב"כ ותושבע"פ, גליא וסתים.

והשם "זלמן" מפרשים שהוא אותיות "לזמן" (ראה לקוטי לוי יצחק - אגרות עמ' רנ"ד. וראה אגרות קודש-אדמו"ר הזקן, אגרת קכ"ט שמרמז לזה) לרמז כי הוא חיבר ה"שני אור" לזמן (ראה לקוטי שיחות ח"ו עמ' 41 וחכ"א עמ' 273). וההוראה מזה בעבודה: שיהיה זמן קבוע, חוק ולא יעבור, ללמוד התורה נגלה ונסתר גם יחד, (התועדות ח"י אלול תשד"מ עמ' 2560).

ובספר גנזי אבא, [מגדולי חסידי ברעסלב] (מכתב ע"ו) כותב: כשמו כן הוא, רבי "שניאור" - אור ישר ואור חוזר, "זלמן" - מז"ל ו' שמזיל ומוריד חכמה ובינה מן הנו"ן שערי בינה. עכ"ד.

והגם שבודאי אמת כל הרמזים הנ"ל [כמאמר חז"ל דרבי מאיר הוה דייק בשמא (יומא פ"ג,ב), אף שהורי הילד לא כווננו לענין זה (לקוטי שיחות ח"ו עמ' 36), (וראה גיטין ז' א, אטו אנא לא ידענא דמתותא דא"י קא חשיב אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמה). ושם של אדם מורה על מהותו (תניא, שער היחוד והאמונה פ"א),

0.7.20247 F:\HID

מ"מ אינם המקור של השם, שהרי הגר"ז אינו הראשון בשם זה, גם זקנו - אבי אביו היה נקרא כך (ראה שלשלת היחס בריש לוח היום יום), ובפשטות נקרא על שמו (ראה לקו"ש שם), א"כ עדיין יש מקום לברר מקור ושרש שמות אלו ופירושן הפשוט.

הנה זה ששניאור רמז לשני אורות יש לזה גם מקור קדום: בים של שלמה (גיטין פ"ד סכ"ו) מסופר: איש אחד, שם אביו היה מאיר ושם אביו אשתו אורי, ולמען השלום קראו להבן "שניאור" כלומר שני-אור: מאיר ואורי. אך גם אז לא הומצא שם זה, כמ"ש החיד"א בשם הגדולים (מ"ע גדולים סוף אות ש') אחרי שמביא דברי היש"ש הנ"ל: "שם שניאור קדמון... יש שם זה בעולם ורומז בו שני המאורות מאיר ואורי." א"כ הדרא קושיא לדוכתא מה טיבו של השם "שניאור" וכן של השם "זלמן".

בכדי לבאר את השם "שניאור" יש להקדים ביאור השם "זלמן". הנה ב"תרגום השבעים" נקרא שלמה המלך בשם "סולמון" ["SALMAN"] כי ביונית אין ש' (ימנית) כי אם ש' (שמאלית), וכן אין מלה המתחילה באות שואית כי אם באות קולית. ונהוג בלשונם להוסיף בסוף מלים "יון" (כמו בארמית "תא" וכדומה), וכמ"ש הרמב"ן (פ' האזינו לב, כו) בטעם שקורין הנהר "סבטיון" בשם זה: "מפני שביתתו בשבת, ויום השבת בלשון ההוא "סבט" [כנ"ל שאין בלשונם ש' (ימנית) כ"א ש' (שמאלית) או ס'] כאשר הוא בערבי, ונהוג בלשונם להוסיף בתוארים "יון" כמו אזוביון (שבת ק"ט, טב)... וכן הרבה".

א"כ במקום "שלמה" נהיה "סלמה" ואת האות ס' מבטאים בניקוד פתח ולא בשוא כנ"ל, ובהוספת "יון" נהיה "סלמון". ועד היום נקרא השם "שלמה" בלשון עמים "סלמון".

והנה כאשר בני ישראל גלו לאשכנז ושם מבטאים ס' כמו ז' (לדוגמא: "שילטון" ביונית ובערבית נקרא "סולטן" ובאשכנז "זולטן", וכמו כן שם משפחת "סולו" קוראים באשכנז "זולו") ונהיה מ"סלמון" - "זלמן". ולכן מוצאים צירוף שלמה זלמן, כמו יצחק אייזיק כי הכינוי אייזיק נשתלשל מיצחק, כי מ"יצחק" בלי הח' האות הגרונית- שקשה לבטוי נהיה יצק (כמו הכינוי מנדל, שנשתלשל מזה שנעלם הח' ממנחם ואכמ"ל), ומזה נהיה איצק, איסק, איזק, אייזיק.

והנה כאשר הרומאים החלו מושלים בכיפה (אחרי שילטון היוונים) עדיין לא היה להם מלכים רק "סנטורים" (כלומר נבחרים העם), ומכאן נולדה המילה "סניור" ["SENIOR"] לאיש נכבד. ומכיון שחסר אצלם תואר המלוכה שימש "סניור" במקום "מלך" ושלמה המלך היה נקרא בפיהם "סניור סלמון". ולדעתי פשוט כי "סניור" הוסב ל"שניאור" (בלשון קודש), ומכאן השם: שניאור זלמן.

ולהעיר שהסופר הר" אהרן מרקוס קורא את הרב בעל התניא בשם: SENIOR SALMAN - [סניור סלמון] (ראה ס' למען האחדות והיחוד עמ' 40), וכן בתימן קראו ל"הרב" ולשו"ע שלו "סניור", "כתב סניור" "פסק הסניור" (ראה "סיני" כרך ע"ז עמ' רמ"ז) ושם: שלא ידעו קריאתו הנכונה של השם "שניאור" והחליפוהו ב"סניור"

שענינה אדון, בחשבם ששניאור אינו אלא תואר. אך לפי הנ"ל אין כאן טעות כי "סניור" הוא מקור השם שניאור.

ולא קשה ממש"כ הבית שמואל (שמות גיטין אנשים) ששם שניאור קודש ושם זלמן חול, ולדברנו לכאורה איפכא מסתברא כי "זלמן" היינו "שלמה" - שם קדוש, "ושניאור" היינו "סניור" - חול, כיון שסוף סוף שם "זלמן" אינו לשה"ק, משא"כ שניאור הוא שתי מילים של לשה"ק. לסיכום: משמעתו המקורית של "שניאור זלמן" היא "שלמה המלך"

כאשר שחתי זאת למורנו הרה"ג וכו' רבי אהרן שפירא שליט"א רב ור"מ דבית מדרשו (ביהמ"ד וביהכנ"ס המרכזי בפרדס כ"ץ) העירני - בין שאר מראי המקומות הנ"ל - כי הרה"ק בעל "ערוגת הבושם" התבטא על ספר התניא שרואים בו חכמת שלמה המלך.

* * *

הוצאת חסידים

תש"ס תשמ"א

אברהם וצאצאיו וצאצאיו לא יסירו את ימיהם
ועתה כל ילד וילד וילד וילד וילד וילד
א"ל או א"ל, אהבה צדיק גמלים וצדיק
אלא אהבה גמל גמל וצדיק ואלא חסיד ואלא חסיד
צדיק וצדיק וצדיק וצדיק וצדיק וצדיק
א"ל גמל ואלא חסיד וצדיק וצדיק וצדיק וצדיק

כתב ידו הקדושה של חרב בעל התניא
וראה חקר גרפולוגי על כתיבת היד, בספר הק"ן עמ' 95